

Р. С. Томас

ВЕРБАЛНА ГЛАД ЗА СТВАРИ ПО СЕБИ (1975–1981)

РИЈЕЧ

Појави се перо, и Бог рече:
„Запиши што значи бити
човјек.” И рука ми је дуго
лебђела над празном страницом,

док се, попут трагова
изгубљеног путника, нису
уобличила слова на бјелини
странице, и ја рекох

ријеч „усамљен”. И рука ми то крену
избрисати; али гласови
свих оних који чекају на прозору
живота гласно повикаше: „Истина је.”

КАПЕЛА

Мало по страни од главног пута,
успокојена у прошловјековном сивилу,
налази се капела, ружна, недовољно привлачна
да туриста заустави ауто
и посјети је. Саобраћај пролази мимо ње,
и ријека пролази, и брзе сјенке

облака, такође, а капела се ушушка
мало дубље у траву.

Али овдје је једне вечери сличне овој,
у тами која је обавијала
његове слушаоце, проповједник плануо
и постојано горио пред њима
чудном свјетлошћу, тако да су видјели
сјај огољелих брегова
око себе и појали своје амин
силовито, ускогруди али спасени
како људи данас више не бивају.

БРЂАНСКИ БОЖИЋ

Дошли су по снијегу ка чистијем
снијегу хљеба, незграпно га превртали
огромним рукама, приносили га уснама
попут звијери, пиљили у мрачни путир
у ком се цаклило вино, реско им на
језику, задрхтали као од гријеха
ког се присјете, и чули како љубав на тренутак
крикну у јаслама њихових срца.

Устали су и вратили се својим убогим
имањима, разголићени у туробној свјетлости
децембра. Њихово обзорје сузило се
на једно мало, каменито поље
са дрветом, на ког је невријеме прибијало
згрожено тијело које није тражило да се роди.

НЕГДЈЕ

Нешто да донесеш да покажеш
да био си тамо: прамен Божје
косе, украден му док
је спавао; фотографију душевног
врта. Што се каже,
сврха путовања није
да се стигне, већ да се врати кући

натоварен поленом који ћеш прерадити
у мед којим се храни ум.

Што су друго наши животи него луке
из којих стално испловљавамо,
аеродроми на које слећемо
и остајемо сувише кратко
да бисмо препознали на шта нас то
подсећају? И увијек једни
у другима тражимо доказ
искустава за које би вриједило умријети.

Засигурно постоји нека пламена кошуља
коју је тај неко носио, која сада виси
попут неког ријетког руна у сали хероја?
Засигурно су ови мужеви и жене
умочили свој брак у брзи
извор? Засигурно постоји негдје,
као оправдање наше потраге за њом,
једина свјетлост која може бацити такве сјенке?

РАЗМАК

Бог се пробудио, али кошмар
Се није повукао. Ријеч по ријеч
кула говора је расла.
Погледао је на њу из ваздуха
гдје се ослоњен одмарао. Само још једна ријеч
и достићи ће његов
ниво; вокабулар
ће тријумфовати. Он
измјери узани размак
својим умом. Не, не, не,
шире од тога! Али близина је
истрајавала. Како живјети с
том чињеницом, изазов је
сад. Како да почине
на ивици понора који једна
ријеч може премостити.

Погнуо
се и погледао у рјечник

који су користили. Још је стајала празнина
поред његовог имена истих
размјера као територија
између њих, вербална глад
за ствари по себи. И тама
која јесте крв божја набујала
је у њему, и пустио је
да начини знак у простору
на страници; који је на свим језицима
и ни на једном, који је паћеништво
граматичара, и отајство
у језгру ћелије, и једначина
која не испада, и
тјесноћа преко које пиљимо
у вјечну
тишину која јесте Божји починак.

ЗАОКУПЉЕН

Мислим да сједи за оним чудним Едингтоновим
столом, који уопште и није сто,
већ чворови и молекули
што се сабијају уз молекуле
и чворове; и ту исписује
невидљивим рукописом упутства
која гени извршавају. Замишљавам његово
лице које је више лице
једног часовника, а вријеме које показује
јесте сада, иако се помињу
Грчка и Египат и империје
још незачете.

И имао бих
шта да кажем овом Богу
на судњи дан, грмећи на њега,
кб што је Јов грмио рјечитошћу
угњетаваног срца. Али неће бити
никаквог суда осим пресуде
његовог рачунања, те опскурне
геометрије која вјечно иде напријед
у тишини с оне стране правде и неправде.

ЧЕКАЊЕ

Лицем у лице? Ах, не,
Боже; такав говор изврће
однос. Ни раме уз раме,
ни близу тебе, нити игдје
у времену и простору.

Рецимо да ти бијаше,
кад сам дошао, твоје име
што јамчило је за тебе, свеприсутно
у својим објашњењима.
Земља је рађала и жњели су:
Бог, рекли су, и гледали у твом правцу. Вјетар
се окренуо; над утопљеним
тијелом тебе
су поплували.

Као млад сам
те изговарао. Старији
и даље то радим, али рјеђе
сада, нагнем се далеко
над огромном дубином, отпустим
твоје име и чекам,
негдје између вјере и сумње,
на одјек његовог доласка.

ПРАЗНА ЦРКВА

Поставили су ову камену замку
за њега, и маме га свијећама,
као да ће доћи попут неке огромне лептирице
из таме ту да лепеће.

Ах, опекао се он
већ на људском пламену
и утекао, оставивши разум
растрган. Неће се опет ухватити

на наш мамац. Зашто онда клечим и још
крешем својим молитвама камено
срце? Је ли то у нади да ће се једна
од њих тек запалити и бацити
на њене обасјане зидове сјенку
неког већег од оног што могу разумјети?

ИЗРАЊАЊЕ

Па, рекох, боље га је
чекати на неком полуострву
духа. Засигурно код оног
који има стрпљења наићи ће
с времена на вријеме. Тако је говорило
срце. Ум, као и увијек скептичан
према антропоморфизмима
уобразиље, знао је да га треба саставити
као пјесму или музичку
композицију, да се умјетности
он покорава. Рт је пусто
мјесто; никакав Бог не нагиње се
из ваздуха да прихвати пружену му
руку. Покољења су
тамо чекала
узалуд. Сада почињемо увиђати
да је твар скела
духа; да пјесма израња
из морфема и фонема; да
као што је у скулптури облик заточеник
тврдог камена, тако и у свакодневници
просте чињенице и природне појаве
скривају Бога и откривају нам га
мало-помало под алаткама ума.

НАКОН ЈЕРИХОНА

Постоји насртај чињеница
коме се може успјешно одупријети
само у стиху, што бори се против језика
његовим сопственим оруђем. Осмјехни се, пјесниче,

међу рушевинама рјечника
против ког си дунуо у своју трубу.
Бијаше то армија регрута; твоје су ријечи,
све до једне, добровољци.

ОДСУСТВО

Ово велико одсуство
које је као присуство, приморава
ме да му се обратим без наде
да ћу добити одговор. То је соба у коју улазим

из које је неко тек
изашао, предворје за долазак
неког ко још није стигао.
Модернизујем анахронизам

свог језика, али он није овдје ништа више
него прије. Гени и молекули
немају више снаге да га дозову
од тамјана Јевреја

на њиховим жртвеницима. Моје једначине
не достају, као ни ријечи. Које друго прибјежиште
имам осим празнине, у његовом одсуству, мог цијелог
бића, вакуума кога се можда не гнуша?

ХОДОЧАШЋА

Има једно острво на које се не може
отићи сем у малом чамцу онако
како су ишли свеци, што путовали су кроз галерије
престрашених лица
одавно утопљених, и жвакали шљунак
његових плажа. Тако сам кренуо
сланом стазом ка здању
са каменим олтаром и свијећама
утуљеним, и клечао и дизао
поглед ка бијесном гаргојлу
сове што је налик богу
смањеном и огорченом. Нема
тијела у витражу
неба сада. Јесам ли закаснио?
Јесу ли и они били закаснили, ти
први ходочасници? Он је тако брз
Бог, увијек испред нас, и одлази
док ми пристижемо.

Има овдје оних
молитви невичних, чија је служба
празно море које свакодневно изричу.
Не послушкују они
химне већ спору хемију тла
које кости светаца претвара у прах,
прах у надражај ноздрве.

На овом острву не постоји вријеме.
Заљуљано клатно плиме
нема сат; догађаји су
без датума. Ови људи нису
закаснили нити поранили; они су напросто
овдје само с тим једним питањем
које постављају, на које живот одговара
тако што је у њима. Ја сам тај
који пита. Да ли је ходочашће
које сам обавио како бих дошао себи
самом, како бих научио да у временима
као што је ово и за неког попут мене
Бог никада неће бити очигледан и
ту негдје вани, већ прије мрачан и
необјашњив, као да је овдје унутра?

ЗРЕЛА ДОБ

У шездесет трећој има још бајки
које треба прерасти, посесивности
језика. Не постоји књига
живота с пером спремним
да прекрижи твоје име. Судњи
дани процеси су у којима учествујемо
овдје, за чију пресуду будућност
нимало није заинтересована. Постоји ли
осуда на казну без ријечи?

Бог
је начин молитве; престанеш ли
говорити остаје само
тишина. Има ли он сопствена
средства комуникације?

Које је значење галаксије?
Звијезде емитују пустим
мјестима на земљи, као и
градовима, али хладна је
то порука. Насумичност је
у средишту, узрујаност која опстаје
у срцу оног што требало би бити
бескрајни мир.

Човјекова сјенка
пада на камење
милионима година старо, и
мисао стиже да напоји се на тој мрачној
бари, али одлази жеђи неутажене.

ПРИСУСТВО

Молим се и изазивам
тишину. Неки ту тишину сматрају
одбијањем.

Ја осјећам силу
што ме, невидљива, хвата
за рукав, и гура
ка високој полици
на којој је књига коју ћу узети
и прочитати и тако наћи противотров
некој бољци.

Познајем начин на који се оно опходи са мном;
како ми улази у живот,
присутно, боље рећи,
прије него што то примјетим, сунчева свјетлост што трепери
на голом зиду.

Је ли то свијест што покушава
да допре до мене?

Јесам ли на
посматрању?

Треба ми неколико секунди
да се усредсредим, но тада је већ
скренуло поглед,
гледајући мало са
стране, као да ја нисам ту.

Има васиону
да кроз њу кружи.
Ништа ја ту не могу
осим да се испуним сопственом
тишином, у нади да ће се приближити
као неки дивљи створ да се напоји
ту, или можда као Нарцис
да накратко застане над својим провидним лицем.

Р. С. ТОМАС (Ronald Stuart Thomas, 1913–2000), један је од водећих модерних песника Велса. Његово песничко дело одликује висока духовност, а друштвено-политичка опредељења несклоност англизацији Велса. Дуги низ година радио је као англикански свештеник и његова поезија доследно је прожета религиозним темама. Геолошки тематски опсег у својој поезији осветљава на посебан начин, помало удаљено од познатих традиционалних норми. Значајнији књижевни утицај остварује појавом књиге сабраних песама *Song at the Year's Turning* (1955). Песме из ове књиге, детерминисане прецизним, једноставним, строгим и медитативним поетским језиком обезбедиле су Томасу широку реакцију критике. Његова поезија оцењена је као аскетска и истовремено сензуална, једноставна а опет способна да понесе дубоку рефлексивност.

У својим каснијим збиркама, Р. С. Томас се фокусира на круцијална питања човекове егзистенције на крају 20. века. Теме су потрага за неухватљивим богом и општа криза духовности, дехуманизујући ефекат машине, научни поглед на свет и изазови који се постављају пред песника. Његову позну поезију одликује метафизички тон и отвореност за експериментисање на плану стила. Видљива је и интенција да се песме духовног карактера учине пријемчивим за читаоца који стварност перципира у духу научно оријентисаног, постиндустријског света.

Током деведесетих, Р. С. Томас се помињао као озбиљан кандидат за Нобелову награду, а 1996. године добио је престижну Лананову награду за укупно песничко дело (Lannan Lifetime Achievement Award for Literature).

С енглеског превела МАРИЈА БЕРГАМ ПЕЛИКАНИ